

3.3. Монтаж первинних відеоматеріалів

Монтаж — один із найважливіших етапів роботи над фільмом. Через непродуманий монтаж навіть дуже якісно знятий матеріал може бути незрозумілим і нецікавим для глядача. Професійно виконаний монтаж дозволяє усунути істотні технічні або смислові помилки, допущені під час зйомки. Головна мета монтажу — донести до глядача основну ідею фільму. При цьому автор може використовувати різні методи компоновки матеріалу. У принципі, ці методи закладаються ще на стадії написання сценарію, але в процесі зйомок і монтажу в первинний план можуть бути внесені корективи (рис. 3.5).



Рис. 3.5. Методи монтажу

Найпростіший спосіб компоновки — *хронологічний*, коли події відтворюються одна за одною. Щоб при цьому відобразити плинність часу, нерідко удаються до ефекту «старіння» зображення (зображення знебарвлюється, і на його місці з'являються різні дефекти); на минулий час також указують безпосередньо титри. Факт, що пройшов певний час, відображають через зміну часу доби, пори року, а також застосовуючи ефекти плавного переходу одного зображення в інше (напливання).

Нерідко у кліпах використовується *паралельний монтаж*, коли необхідно показати дві чи більше подій і відобразити їх зв'язок між собою. У такому разі допустима різка відмінність кадрів, що стосуються різних подій і сюжетних ліній.

Надзвичайно видовищним вважається так званий *порівняльний монтаж*, коли глядача намагаються підштовхнути до сприйняття авторської думки або ідеї, використовуючи будь-які асоціації з персонажем чи подією.

Принципи монтажу

Спробуємо розібратися у суті процесу монтажу вже відзнятих фрагментів майбутнього кліпу. Для того аби на екрані один фрагмент «без стрибків і провалів» слідував безпосередньо за іншим, потрібно, щоб між цими фрагментами неодмінно існував добре помітний зв'язок. Це може бути, скажімо, смисловий зв'язок, в основі якого лежить бажання передати загальну думку. Наведемо приклад. Зал суду, несправедливо обвинувачений слухає жорстокий вирок, і раптом на екрані починають відображатися дійсні обставини злочину, які повністю реабілітують цю людину. Правда фактів розгортається під звучні слова помилкового вироку. Явна суперечність зв'язаних фрагментів розкриває думку про упередженість суду. Зв'язок між фрагментами може бути і чисто формальним. Наприклад, постріл з рушниці в одному фрагменті і попадання кулі в ціль у іншому.

З'єднання фрагментів

Між глибоким ідейно-філософським зв'язком і формальним може існувати безліч проміжних форм зв'язку. Але такий зв'язок неодмінно потрібен у будь-яких двох сполучених фрагментах, щоб у результаті монтажу на екрані було створено безперервну дію, зрозумілу і насичену змістом. Два фрагменти не можуть бути з'єднані разом, якщо один із них не є в певному роз безпосереднім продовженням іншого. Таким чином, внутрішній зв'язок між окремими фрагментами — це основне, що необхідне для створення цілісної картини з безперервним розвитком.

Монтажер — маг, який має чарівну паличку. Він здатен викликати до життя і зробити достовірними такі просторові або часові відносини, такі відчуття і рухи, образи таких людей, яких у реальному житті не існує.

- Про значення роботи монтажера у своїх статтях і виступах говорив ще у 20-ті роки минулого століття кінорежисер В. І. Пудовкін. Зокрема, він стверджував, що за допомогою лише прийомів монтажу можна створити нову реальність. На підтвердження своїх слів, він навів кілька прикладів.

Нові просторові зв'язки

Було проведено експеримент з використанням таких сцен.

1. Молодий чоловік йде зліва направо.
2. Жінка йде справа наліво.
3. Вони зустрічаються і потискають одне одному руки. Чоловік показує кудись рукою.
4. Відображається велика біла будівля з широкими сходами.
5. Чоловік і пані піднімаються сходами.

Об'єднані і відтворені на екрані, ці фрагменти сприймалися як єдине ціле. Митець розповідав: «Фрагменти ж знімалися таким чином: молодий чоловік був знятий біля будівлі ГУМу, пані — біля пам'ятника Гоголю, потиск рук — біля Великого театру, зйомки білого будинку «запозичені» з американської картини (президентський будинок у Вашингтоні), а підйом сходами відзняли біля храму Христа Спасителя». У результаті вийшло те, що експериментатор жартома назвав «створено земною поверхнею». Будівлі, територіально розділені тисячами миль, для глядача наблизилися одне до одного, і йому здавалося, що актори входять у Білий дім, хоча насправді вони весь час перебували в Москві.

Нові часові зв'язки

У попередньому прикладі, очевидно, встановлені і нові тимчасові зв'язки. Дії акторів були розділені в часі, і цілком імовірно, що в реальності вони відбувалися в іншій послідовності.

Неіснуючі відчуття

Пудовкін наводить ще один приклад:

«Кулешов і я провели цікавий експеримент. Ми склеїли один і той же нейтральний крупний план обличчя знаменитого актора німого кіно І. Мозжухина із різними зображеннями. Це була тарілка, наповнена апетитною їжею, всміхнена дитина, красива дівчина, небіжчик у труні. Як з'ясувалося в результаті опитування глядачів після перегляду кожного з фрагментів, їм здавалося, що обличчя актора набувало іншого виразу (передчуття трапе-зи, сентиментальної радості, закоханості, безмовної скорботи). Але ми знали, що в усіх чотирьох випадках обличчя актора було однаковим».

Неіснуючі люди

Пудовкін розповідає про експерименти Кулешова, який знімав на плівку руки, ноги, очі і голови різних жінок, що перебували у русі, а після монтажу складалося враження, ніби рухається одна людина.

Неіснуючий рух

Класичним прикладом такого руху може слугувати зйомка трьох кам'яних левів, що стоять біля Воронцовського палацу. У фільмі «Броненосець «Потьомкін» вони показані у такій послідовності, що створюється враження, нібито лев розбуджений і шаленіє від гарматних пострілів із бунтівного корабля. Насправді ж один із цих трьох левів лежить, другий встає, а третій вже повністю стоїть на ногах з вишкіреними зубами.

Важливість цих прикладів стане очевидною, якщо врахувати, що жоден з описаних прийомів не є трюком у прямому розумінні цього слова. Всі вони є специфічними методами кінематографії, звичайними засобами вираження думки за допомогою кіно.

Порядок монтажу

Отже, починається монтаж. Спочатку все робиться начорно.

Сліпо дотримуватися сценарію неможливо, монтаж — справа творча. Адже дуже важко передбачити все заздалегідь, у процес зйомки нерідко доводиться вносити зміни. До того ж і послідовність кадрів часто змінюється, особливо якщо зйомка здійснюється без врахування подальшого монтажу.

Іноді зміни і відступи від сценарію під час монтажу обумовлюються загальною тональністю зйомок, їх перебігом, темпом і ритмом, а іноді — просто якістю знятих або підібраних кадрів.

Звичайно, спочатку кадри потрібно підібрати згідно зі сценарієм. Але буває і так: матеріал підбрали, склеїли, а переглядаючи стрічку на екрані, виявили, що кадри не монтуються за рухом або світлом. Процес монтажу розпочали з початку, проте знову спіткала невдача: надто відступили від сценарію, внаслідок чого порушився логічний зв'язок, послідовність дій. Не сумуйте, таке буває, спробуйте ще раз, якнайменше відступаючи від сценарного плану.

Тож запам'ятайте: монтаж ніколи не буде досконалим, бездоганним, якщо матеріал знімався «немонтажно», тобто без урахування подальшої роботи. Монтаж — це не тільки процес логічно-послідовного з'єднання розрізнених кадрів у сцени і епізоди, це не лише процес розділення не зв'язаних між собою кадрів і склеювання їх у новій послідовності, а й мистецтво надати фільму потрібного темпу і ритму.

Ще одна порада: не залишайте у фільмі кадрів, не пов'язаних з іншими кадрами, навіть якщо їх дуже добре знято. Вони нічого не дають ані розуму, ані серцю. Найголовніше в мистецтві монтажу, можливо, і полягає в умінні прибрати з фільму все зайве, залишивши тільки необхідне.

Оскільки монтаж завершує роботу зі створення фільму, від нього багато в чому залежить успіх картини. Виконаний майстерно, з натхненням, із застосуванням нестандартних прийомів, він здатен суттєво підсилити емоційний вплив фільму на глядача.

Основні правила монтажу сформулював відомий кінорежисер, постановник багатьох радянських фільмів професор Л. Кулешов. Пропонуємо вам самостійно ознайомитися з цими правилами, відшукавши їх в Інтернеті.

Використання програми Windows Movie Maker

Програма Windows Movie Maker є простим відеоредактором, що дає змогу відкривати, редагувати, виконувати монтаж та зберігати відео. Її можна використовувати для запису аудіо і відео на комп'ютер з відеокамери, веб-камери або іншого відеоджерела, а згодом використовувати записаний вміст у кліпах. Також передбачена можливість імпортувати аудіо- та відеодані або статичні зображення, з тим щоб використовувати їх у створюваному кліпі. Зараз ви ознайомитеся з основними поняттями та термінами, якими будете оперувати під час створення відеокліпу за допомогою цієї програми.

Збірка

Збірка містить аудіокліпи, відеокліпи або зображення, що імпортуються або записуються в програмі. Іншими словами, збірка — це набір кліпів, що є дрібнішими сегментами аудіо та відео, які